

*Selçuk Üniversitesi
Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi
Sayı 26, Sayfa 121 -132, 2008*

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ ALANINDA YAPILAN TEZ ÇALIŞMALARI

Şahin Oruç¹, Kadir Ulusoy²

¹Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD
oruç@gazi.edu.tr

²Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD
ulusoykadir@gmail.com

ÖZET

Toplumsal bir varlık olan insan için sosyal bilimler oldukça önemlidir. Bu tür alanlarla ilgili gelişmeler toplumu ilgilendirmekte ve etkilemektedir. Sosyal bir alan olarak sosyal bilgiler öğretimi diğer alanlar kadar eski değildir. Bu yüzden bu alanla ilgili çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bu çalışmalar alanın gelişimine istenilen nitelikte katkı sağlayamamaktadır. Bu durumun çeşitli sebepleri vardır. Bunlar; araştırmacıların çalışmalarında yanlış veya eksik araştırma yöntemlerini kullanmaları ve konu seçiminde özgünlüğü sağlayamamalarıdır. Bu çalışmada, Türkiye’de 2000–2007 yılları arasında sosyal bilgiler öğretimiyle ilgili yapılan yüksek lisans tezleri içerik analizi yöntemine dayanarak incelenmiştir, yapılan tezlerle ilgili eleştiriler ve tespitlere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Araştırma, Tez Çalışması

*Selçuk Üniversitesi
Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi
Sayı 26, Sayfa 121 -132, 2008*

SOCIAL STUDIES EDUCATION AND DISSERTATIONS IN THIS FIELD

Şahin Oruç¹, Kadir Ulusoy²

¹Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD
oruç@gazi.edu.tr

²Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD
ulusoykadir@gmail.com

ABSTRACT

Social Sciences are of great importance for human as a social creature. Developments related to these kinds of fields interest and effect society. Teaching Social Studies, as a social field, is not so old as other fields. Thus, the number of the studies on this field is very few. However, these studies can not contribute to the development of this field as intended. There are various reasons for this situation such as; using inappropriate or lacking research techniques and not being able to be genuine in selecting the topic. This study is carried out basing on the content analysis of dissertations on social science education in 2000-2007. Critiques and statements on these dissertations are stated in this study.

Keywords: Social Studies, Research, Dissertation

GİRİŞ

Her toplum sürekli bir değişim içerisinde ve karmaşık sorularla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sebeple insanlar için sosyal bilimlerin önemi çok büyüktür. Toplum içinde yaşayan bireylerin ihtiyaçlarıyla toplumun beklentileri arasındaki dengeyi sağlamada, bireylere gerekli bilgi, beceri, tutum ve değer kazandırma açısından sosyal bilimlere önemli görevler düşmektedir. Safran'a göre (1993:2), sosyal bilimlerin değişimi ve sürekliliği inceliyor olması, bireyi toplumsallaştırma amacı güden eğitimde sosyal bilimlerin etkin bir yer kazanmasına yol açmış ve eğitimin hem bir sosyal bilim dalı, hem de sosyal bilimlerin uygulama alanı durumuna gelmesi "*Sosyal Bilgiler*" kavramını meydana getirmiştir.

Sosyal Bilgiler, bütün çeşitliliğiyle yeryüzüne bağlı olayları tanıtan, bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal ve fiziki çevresiyle geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir (Çakıroğlu,1987:449). 20. yüzyılın başlarında, sosyal yaşantıların giderek karmaşıklaşması, toplumsal değişmelerin ve çatışmaların artması eğitimin, sosyal hayatın süreklilik arz eden yönlerini anlamlı, değişime açık yönlerini de tutarlı bir biçimde sergileyebilecek bir nitelikte olmasını gerektirmiştir (Erden,1996:6). Bu sebeple eğitimde "*millî ve ahlakî*" değerlerle öncelikler çerçevesinde, tarih ve coğrafya gibi dersler konmuş, zamanla ortak alanlar ve sosyal etmenlerin etkileşimini içeren konulara programlarda yer verilmiştir (Paykoç,1991:7). Bu durumu "*Sosyal Bilgiler*" adı verilen konu alanının doğuş gerekçesi ve eğitimin bahsedilen toplumsal yönünün, "*Sosyal Bilgilerin*" çıkış sebebi olarak söylenebilir.

Günümüzde "*değişmenin bilimi*" şeklinde tanımlanan sosyal bilimler (Paykoç,1991:2), içeriğinde birçok disiplini kapsar. Bu disiplinler insan ve toplumun gelişimine paralel olarak onları çeşitli boyutlarını yansıtan alanlardır. Bu alanlar tarih, coğrafya, antropoloji, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, idari bilimler, siyasal bilimler, hukuk vs. olarak sıralanabilir.

Naylor ve Diem (Aktaran:Paykoç,1995:48)'e göre sosyal bilgiler öğretiminde üç yaklaşım, uygulamaları etkilemektedir. Bunlar, vatandaşlık için bilgi/kültür aktarımı, sosyal bilim, yansıtıcı problem çözmedir. Sosyal Bilim, değişimin bilimi olduğu, insanları ve insan ilişkilerini değişim ve çeşitlilik içinde inceleyerek, bununla ilgili becerileri geliştirdiği için Sosyal Bilgiler alanını da bu anlamda etkileyebilmektedir. Sosyal Bilgiler öğretiminde yaklaşımlar çerçevesinde, belli bilgiler, beceriler, değerler, aktif öğrenme ve sosyal katılım gibi boyutlarda belli özelliklerin gelişmesi söz konusudur. Gelişmesi beklenen bu özellikler şunlardır: İnsanlarla olan ilişki, hoşgörü, uluslar arası anlayış, değişimle başa çıkma, kişilik gelişimi, barış, millî ve kültürel değerler, ekonomik verimlilik, vatandaşlık ve insan haklarıdır (Paykoç,1995:48). Okul programlarında ise sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin yöntemlerini, içeriğini ve

bulgularını oldukça basit bir düzeyde ele almakta bireyin, toplumda yaşayış ve davranışları, temel gereksinimleri ve bunları gidermek için yaptıklarını, oluşturulan kuruluşları ve değerleri işlemektedir (Özoğlu,1987:7). Ayrıca sosyal bilgiler dersi ise Türkiye'deki okullarda pek eski olmayan bir derstir. Sosyal bilgiler dersi 1968–1969 öğretim yılında bütün ilkokullara, 1970–1971 öğretim yılında da deneme niteliğinde ortaokullar resmen girmiştir. Bu ilk zamanlarda dersin niteliğinin tam olarak kavranamadığı durumlar olmuştur. Bu sebeple değişik anlayışlar oluşmuş, bazıları Sosyal Bilgileri yalnız yurttaşlık bilgileri olarak algılamış, bazıları Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisinin birleştirilmesi olarak düşünmüş, kimileri de yanlış bir yargıyla insan topluluklarının organizasyonuna ait bilgiler olarak kabul etmiştir (Gündem, 1995: 23).

Çağdaş sosyal bilgiler programları, güncel sorunlara göre biçimlendirilmekte, kapsamı ve yöntemi çevredeki değişmelere ve gelişmelere göre oluşturulmaktadır. Bu da kişilerin uyumlu yaşayabilmeleri, kendilerini gerçekleştirebilmeleri ve çevrelerine katkıda bulunabilmeleri için kazanmaları gerekli olan becerilerin öğrencilere kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır ve bunun sonucunda, sosyal bilgiler konu alanı ile eğitimin, öncelikle “*yurttaşlık eğitimi*” amacını gerçekleştiren bir süreç haline geldiği gözlenmiştir (Paykoç,1991:7). Türkiye’de de meydana gelen program değişiklikleri ile bütün derslerin programları değiştirilmiştir. Bu değişimde öncelikli olarak var olan davranışçı yaklaşımın yerine yapılandırmacı yaklaşım ilkeleri esas olarak ele alınmıştır. Konu gereği sosyal bilgiler programına dikkat edilecek olursa; program, öğrencilerden ve yine öğrencilerin yakın çevrelerinden hareket ederek program kazanımlarının gerçekleşmesini sağlar niteliktedir. Yeni sosyal bilgiler programında öğrencilere sunulan bilgilerin yapılandırılmış olması gerektiği gibi bu bilgilerin öğrenciler tarafından da yapılandırılabilir olması gerekir. Her öğrenciyi aktif halde tutan program, içerdiği etkinliklerle öğrencilerin sadece bilgi edinmelerini değil aynı zamanda her ünitenin sahip olduğu, önceden belirlenmiş değer ve becerilerle de değer aktarımı ve beceri kazandırmasını da gerçekleştirmektedir. Bu doğrultuda şunu söylemek mümkündür: Yeni sosyal bilgiler programının en önemli ayakları programda yer alan kazanımlar, değerler, beceriler ve etkinliklerdir.

Program değişikliği sadece dersleri değil aynı zamanda öğrencileri, öğretmenleri, velileri, ders kitaplarını kısaca eğitim sisteminde bulunan her şeyi etkilemiş ve yenilemiştir. Bu konuya araştırma ve tez çalışmaları açısından bakıldığında şöyle bir iddia da bulunmak mümkündür: Program değişikliği ile onlarca belki yüzlerce yeni tez veya araştırma konusu ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar için fevkalade yeni kapıların açıldığı ve araştırılarak ortaya konması gereken yeni fikirlere, bulgulara ihtiyaç vardır. Dolayısıyla bu doğrultuda bilimsel çalışmalar yapmak ve sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri hakkında kısa bilgiler vermek yerinde olacaktır.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ARAŞTIRMA

Adı ve konusu ne olursa olsun, her bilimsel çalışma, alanında araştırma yapılarak ortaya çıkarılır. Araştırma belirli bir bilimsel çalışma alanına ait değildir. Araştırmadan her bilimsel çalışma alanından yararlanılır (Türkkaya;1982:3). Araştırma, bilimsel düşünce yönteminin ışığı altında olgulara dönük olarak yürütülen sistematik bir faaliyet biçiminde tanımlanmaktadır. Ancak doğaldır ki bilimsel düşünce yöntemine sahip herkesin araştırmacı olması gerekmez. Aydın kişi esasen bilimsel düşünceye sahip kişi demektir. Bununla birlikte, bilimsel düşünce yöntemine sahip olmadan araştırma yapılamayacağı da açıktır (Seyidoğlu; 1993:2). Başka bir ifadeyle araştırma, problemlere güvenilir çözümler aramak amacıyla planlı ve sistemli olarak, verilerin toplanması, çözümlenmesi (analizi), yorumlanarak, değerlendirilmesi ve rapor edilmesi sürecidir (Nazik;2001:13). Araştırma, insan içinde doğduğu çevreyi tanıma, öğrenme ve ondan değişik amaçlarla yararlanma amacı içindedir. Diğer canlılara göre insan, çevresini tanıma amacıyla yoğun ve kararlı çabalar göstermekte ve ondan yararlanmada çok yüksek bir verime ulaşabilmektedir. İnsanlar bilinmeyeni bulmak için uğraş gösterirler, sorgularlar (Özçelik;1981:1).

Türkbal'a göre (1987:1), en ilkelinden en gelişmişine kadar tüm toplumların amacı, fertlerin refahını sağlamak ve bunun içinde kaynaklarının israfına yol açmaksızın mümkün olduğu kadar düzenli bir şekilde kullanmaktır. Bunun için denebilir ki; bilimsel araştırmalar sağlıklı, mutlu ve gelişmiş bir toplum yapısını sağlayacak çalışmaları ifade eder. Bilimsel araştırmalar genel anlamda toplumun refahını gerçekleştirmek ve artırmak bakımından ortaya çıkan sorunların çözümüne yardımcı olabilmek için herhangi bir bilim dalında girilen ve bilime katkıda bulunmayı amaçlayan orijinal çalışmalardır.

Bazı araştırmalar daha önce yapılan bir konuda yapılabilir. Bu tür araştırmalar ya önceki araştırmayı kanıtlayıcı, güçlendirici veya çürütücü nitelikte olabilir. Araştırmaların bilimsel olabilmesi için toplumsal yarar sağlaması gerekir.

Diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da araştırmalar yapılmıştır. Kısaca bu konuya değinmek gerekirse Jhann Friedrich Herbart (1776-1841) eğitimin bilimsel bir disiplin olduğunu, eğitim sorunlarının araştırmalar yolu ile çözülebileceğini savunmuş, bu konularda çalışmalar yapmış ve eğitim alanının yolunu açmıştır. Herbarttan sonra Wilhelm Wurndt 1879 yılında psikoloji laboratuvarını açmış ve burada insanlar üzerinde çalışmalar yapmıştır. Sirfrançis Galton 1882 yılında ilk test merkezini geliştirmiş, 1883 yılında ilk kez bir anket geliştirmiştir. Bu gelişmeler çok sayıda insan üzerinde de çalışılabileceğini göstermiştir (Kaptan;1983:42).

Yukarıda eğitim alanında araştırma yapan bilim adamlarından kısaca bahsedildikten sonra şimdi de eğitim araştırmasının tanımı yapılacaktır. Eğitim araştırması: Eğitim-öğretim işine yardımcı olmak amacıyla öğretmenlerin ve eğitimcilerin karşılaştığı problemlerin çözümüyle ilgili yeni bilgi ve fikirlerin

sistemli bir şekilde kazanılması ve biriktirilmesi sürecidir. Yeni bilgilerden kasıt, mevcut bilgileri destekleyen pratik hale getiren ve ya mevcut bilgiyi çökerten fikirlerdir, buluşlardır. Eğitim araştırmaları, bilimsel bir yöntemin sistemli ve planlı bir şekilde eğitim problemlerinin çözümüne uygulanması işidir (Kaptan;1983:40). Öyleyse eğitim araştırmaları, eğitimin yapıldığı her yerde, gerekli düzen, sistem kurulduktan sonra laboratuvarlarda, okullarda, ailede, çevrede, eğitimin kapsamı içindeki her yerde yapılabilir. Çünkü insanın olduğu her yerde; eğitim vardır, eğitim yapılır ya da eğitim, ailede başlar, okulda ve diğer çevrede devam eder. Yani eğitim araştırmaları aileyi, okulu ve çevreyi de incelemelidir.

Araştırma yapmanın temelinde öğrenme arzusu, bilinmeyene olan merak, yeni bir şeyler keşfetme isteği vardır. Araştırma türleri amacına ve yöntemine göre dört gruba ayırabiliriz: 1.Temel araştırmalar, 2.Uygulamalı araştırmalar, 3.Değerlendirme araştırmaları, 4. Aksiyon araştırmaları.

Yöntemine göre araştırmaların türleri ise 1. Deneme modeli, 2. Tarama modeli. Tarama modeli kendi içinde tarihsel araştırma, durum saptama (betimleme) araştırmaları olarak ikiye ayrılır.

Amacına veya yöntemine göre yapılan araştırmalar da araştırmacının yapılacağı alan önemlidir. Alan araştırmalarında; 1.Okul araştırması, 2.Toplum araştırması, 3.Değerlendirme araştırması, 4.Olay araştırması yapılır (Nazik;2001:13-18).

Çeşitli özelliklerini dikkate alarak araştırmaları farklı şekillerde gruplandırmak olanağı vardır. Örneğin amaçları yönünden araştırmalar temel ve uygulamalı, yürütüldükleri ortam yönünden laboratuvar ve doğal çevre araştırması ve yöntemleri açısından da deney, tanıtıcı, istatistiksel araştırmalar ile alan araştırmaları biçiminde sınıflandırılabilirler (Seyidoğlu;1993:17).

Araştırmacı, konusuna, olayın niteliklerine, veri türlerine, değişkenin denetim olanaklarına, ilgisine, vs. göre en uygun araştırma yöntemini seçecektir. Bazen birden fazla yöntemde bir arada kullanılabilir. Yöntem konusu bir araştırmacının en önemli sorunlarından biridir. O nedenle araştırmaya karar verilirken yöntemde öncelikle belirlenmesi ve proje tasarısında açıklanması gerekir (Seyidoğlu;1993:17).

Araştırmalar amaçları yönünden temel ve uygulamalı diye ikiye ayrılır. Temel araştırmalar olaylar arasındaki ilişkileri keşfetmek ve teori geliştirmek amacı taşır. Bunlar daha çok bilim adamları ve araştırma kurumlarının yapısıdır. Bu tip araştırmalarda amaç bilime katkı olup, güncel sorunlara cevap vermek kaygısı ön planda gelmemektedir.

Uygulamalı araştırmalar günlük, pratik sorunlara cevaplar ararlar. Temel araştırmalar bilimsel çevrelere hitap ederken uygulamalı araştırmalar belirli sosyal sorunlarla ilgili olarak hükümet yetkililerini, parlamenterleri ve diğer yöneticileri etkilemeye çalışırlar. Sosyal hayatla ilgili kararlar büyük ölçüde siyasi çevreler tarafından verildiği için uygulamalı araştırmaların en önemli özelliği siyasi karar mekanizmalarını etkilemek olacaktır. Bu süreç içinde

araştırmaların, çoğu zaman siyasi çevrelere ters düşecek sonuçlar ortaya koyması da doğaldır.

Temel araştırmalarla uygulamalı araştırmalar arasındaki farklılık yöntemden kaynaklanmaz. Her ikisi de deney ve tanıtma yöntemlerini kullanır ve anket, görüşme, gözlem gibi yollarla veri toplarlar. Fark daha çok, amaçlarla ilgilidir.

Bilimsel bir araştırmada genel olarak izlenmesi gereken süreci de şöyle belirleyebiliriz:

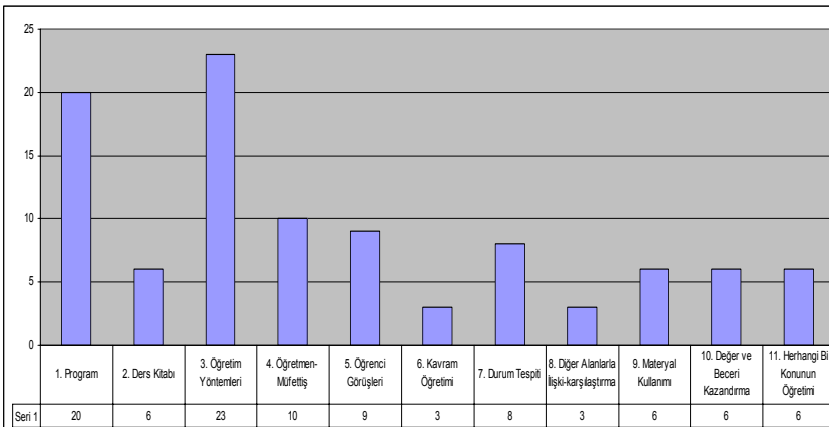
1. Araştırma Konusunun Belirlenmesi
2. Problemin Ortaya Konması
3. Konuyla İlişkili Kaynakların
4. Hipotezlerin Yazılması
5. Araştırma Yönteminin Belirlenmesi
6. Süre ve Olanakların Belirlenmesi
7. Araştırmanın Sonuçlandırılması (Bir, 1999: 5).

Yapılmış Olan Tezlerle İlgili Tespit ve Görüşler

Tez; öne sürülen fikir ve önermeleri içeren dokümanlardır. Tez bir alanda yapılacak araştırmaya belli bir bakış açısı kazandırır. Çalışma boyunca edinilen bilgiler ve varılan sonuçlar ile hipotez kanıtlanmaya çalışılır.

Çalışılacak tez konusu için yeterli taramanın yapılmaması veya ilgili konunun daha önce çalışılıp çalışılmadığı araştırılmadan konu seçiminin yapılmasından dolayı, öncesinde defalarca çalışılmış konular aynı tarzda, aynı yöntemlerle ele alınır. Konuların kopya edilerek özgün olmayan konu seçimi araştırmacıların bu konuda ciddi sıkıntılar çektiğini göstermektedir. Bu şekilde benzer çalışmaların yapılmasının sosyal bilgiler öğretimi alanına ciddi bir katkı sağlamayacağı açıkça görülmektedir.

Tablo 1 “Sosyal Bilgiler Öğretimi” alanında yapılmış olan tezlerin konu dağılımlarına ilişkin yüzdeler oranları

Tablo 1’de 2000–2007 yılları arasında Türkiye’de “Sosyal Bilgiler Öğretimi” alanında yapılmış ve rastgele (random) yöntemle belirlenmiş 100 tane tezin konu dağılımına ilişkin yüzdeler oranları verilmiştir.

İçerik analizi yapılarak incelenen tezlerin konu dağılımı tablo 1’de görülmektedir. Tez konularının büyük bir kısmı (%23) öğretim yöntem ve teknikleridir. Ama burada şunu belirtmek gerekir ki bu yöntemlerin büyük bir kısmı “*problem çözme*” ve “*dramadır*”. Bu iki yöntemin dışında çok az sayıda orijinal bir yöntem işlenmiştir. İçerik olarak ve uygulanan yöntem bakımından birbirine çok benzeyen ve çok çalışılan ikinci konu programla ilgili olanlardır (%20). Bu konuların da tamamında alternatif öneriler sunulmaktan çok mevcut durumdan bahsedilerek benzer tekrarlar yapılmıştır. Ayrıca program alanında yapılan çalışmalarda gereksiz yere programın kendisine metin olarak yer verilmiştir. Tabloda yer alan diğer konulara dikkat edilecek olursa birçoğu aynı konularda hatta küçük değişiklikleri saymazsak benzer isimlerde onlarca tezin çalışıldığı görülür.

Araştırmacılar tarafından seçilen konuların istenilen düzeyde açıklanmadığı, yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Konunun yetersiz açıklanmasının yanı sıra araştırma konusu ile direkt ilgili olmayan gereksiz bilgiler mevcuttur. Örneğin birçok tezde eğitimin defalarca tanımı yapılarak eğitim-sosyal bilgiler ilişkisi üzerinde durulmuştur.

Birçok araştırmada kullanılan istatistik yöntemlerin oldukça basit yöntemler kullanılırken kimi araştırmalarda da yeterli bilgi ve beceriye sahip olunmadan yoğun istatistiksel yöntemler kullanılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda bazı araştırmalarda tez çalışmasını yapan kişi ile istatistikleri yorumlayan kişilerin farklı olmasından kaynaklanan anlamsal hatalar ve anlaşılması güç ifadelerle karşılaşmıştır. Kimi tezlerde ise uygulanan istatistik yöntemlerde yanlış seçimler yapılmıştır.

Gereğinden fazla öznel anlatım dili kullanılmıştır. Tezlerin çoğunluğunda ana dili olan Türkçe istenilen nitelikte kullanılamamıştır. Bu yüzden tezlerin büyük bir kısmında pek çok imla hataları ve anlatım bozuklukları mevcuttur.

Konuyla doğrudan ilgili olmayan anlatımlara ve kavramların açıklanmasına geniş yer verilmiştir. Literatür taramalarında eksiklikler mevcut olup temel kaynakların kullanımında yetersizliklerin yanı sıra konu dışı gereksiz kaynak kullanımına yer verilmiştir. Bu durum araştırmacılarımızın alanlarına ilişkin yeterli bibliyografya çalışması yapmadıklarını göstermektedir.

Tezlerde sıkça rastlanan hatalardan biri de tezi oluşturan önemli bölümler hakkında yeterli bilginin verilmeyişidir. Bunlar; araştırmanın türü ya da modeli, araştırmanın evreni, örnekleme ve örneklemin nasıl yapıldığı, örneklem büyüklüğünün nasıl kararlaştırıldığı, kullanılan ölçme araçlarının nasıl hazırlandığı ve nasıl uygulandığı vs. kavramsal çerçevenin hazırlanmasında kullanılan alıntıların bir kısmına referans gösterilmediği, dipnot ve kaynakçada

yer verilmediği tespit edilmiştir. Ayrıca kullanılan kaynakların dipnot ve kaynakçada gösterilmesinde de çeşitli hatalar yapılmıştır.

SONUÇ

Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları ile ilgili olarak genel bir değerlendirme yapılacak olunursa, yapılmış olan tez çalışmalarında iki önemli eksiklik veya problem söz konusudur. Bunların ilki, yapılan araştırmanın yönteminin tam ve doğru olarak belirlenememesidir. İkincisi ise araştırma konusunun belirlenmesidir. Yukarıda yapılan değerlendirmeye göre tez konularının seçimine fevkalade dikkat edilmesi gerekmektedir. Yapılacak çalışmaların alana veya alanla ilgili olan unsurlara yani öğretmenlere, öğrencilere veya diğer araştırmacılara katkı sağlar nitelikte olması gerekir. Kısaca bir tez, çalışmayı yapan kişiye akademik bir unvan kazandırmanın yanı sıra diğer ilgili çevrelere de yararlı olmalıdır.

Sayısı çok fazla olmamakla beraber bazı tez çalışmaları sadece kütüphane raflarında veya arşivlerde tozlanmayıp aynı zamanda gerekli görülen yerlerde kullanılmaktadır. Bu konu ile ilgili en güzel örnek Türkiye’de yeni hazırlanmış olan ders programlarında birçok tez çalışmasının kaynak olarak kullanılmış olmasıdır. Sosyal bilgiler dersi 4–5. ve 6–7. sınıflar için hazırlanan program kitaplarında (Sosyal Bilgiler Dersi 4–5. Sınıflar ve Sosyal Bilgiler Dersi 6–7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu) kullanılmıştır.

Aşağıda bazı örnekler yer almaktadır.

- AKBABA, B. (2003). “**Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı**”, G.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- AKBAŞ, O. (2004). “**Türk Millî Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının(Değerlerinin) İlköğretim İkinci Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi**”, G.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ATA, B. (1989). “**Tarih Öğretiminde Problem Çözme Yönteminin Uygulanmasına Yönelik Bir Model**”, G. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BAGERİ, M. (2004). “**Türk ve İran Minyatür Sanatının İncelenmesi İle Grafik Eğitiminde Minyatürün Önemi Üzerine Bir Araştırma**”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- CANDAN, A. S. (1998). “**Kavramlara Dayalı Tarih Öğretimi**”, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÖK, A.. (2004). “**Tarih Öğretiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Tekniğinin Kullanımı**”, G.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- HERDEMTAZE, C. (2000). “**Karar Verme Becerileri Eğitim Programının İlköğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Becerilerine Etkisi**”, G. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- IŞIK, H. (2002). “**Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler (6. Sınıf) Programı Tarih Üniteleri İle İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Uygulama: Pasinler Örneği**”, G.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- ORUÇ, Ş. (2002). “İlköğretim İkinci Kademedeki Görev Yapan Tarih Öğretmenlerinin Savaş Konularını Öğretimine İlişkin Tutumları”, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- SARI, İ. (2002). “Tarih Ünitelerinin İşlenişinde Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarih”, G. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- UÇAK, D. P. (2002). “Türk Minyatür Sanatının Öğretimi ve Yaşatılmasında Sanat Eğitiminin Rolü ve Önemi”, G. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- YURTALAN, E. (2005). “İlköğretim 6.sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanılması”, G. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sosyal bilgiler programında daha çok “tarih” alanında yapılan tezlerde ağırlık verildiği görülmektedir. Belirtilen tez çalışmaları dışında farklı yerlerde kullanılan tezlerde mevcuttur. Ama bir dersin programına katkı sağlamış olmaları dolayısıyla bu tür gelişmeler memnuniyet vericidir.

Bu arada tez konusu belirlemeye çalışan araştırmacılar için, yurt dışında yapılan tezleri incelemeleri ve daha farklı orijinal konuları seçmelerini tavsiye etmek yerinde olacaktır. Bu doğrultuda yararlı olabileceği düşünülen, son beş yıl içinde Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılmış olan sosyal bilgiler öğretimi alanındaki tez çalışmalarından bazı örnekler verilecektir.

Son Beş Yıl İçinde Amerika’da Sosyal Bilgiler Alanında Yapılmış Olan Tez Örnekleri (Dönmez ve Oruç,2004:165-176):

- Sorgulayıcı Sosyal Bilgiler Öğretimi 5. ve 6. Sınıf Öğrencileri İçin Bir Farklılık Göstermekte Midir? Bir Duyuşsal, Eleştirel Düşünme ve Okumayı Anlama İncelemesi
- Sosyal Bilgiler Hedefleri Olarak Vatandaşlık Eğitimi: Hizmet Öncesi Öğretmenlerinin Bilgi, Tutum ve Algıları
- Hindistan ve A.B.D’deki Ekonomi Sınıflarında Vatandaşlık Eğitimi: Karşılaştırmalı Bir Örnek Olay İncelemesi
- Sosyal Bilgiler Programının Sınıfa Uydurulması: Dış Sınırlayıcılar Göz Önünde Bulundurularak Öğrenmede Genç Yetişkinleri Kapsayan Bir Örnek Olay İncelemesi
- İlkokullar İçin Hanna ve Rugg’ın Sosyal Bilgiler Ders Kitapları: Bir Karşılaştırmalı İçerik Değerlendirmesi
- İlkokul Düzeyinde Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi Üzerine New Jersey’in Üç Standart Belgesinin Etkisi
- Coğrafya’da Açıklama Ölçeği: Bir Disiplin ve Pedagojik Uzmanlık İncelemesi
- Öğrencilerin Akademik Dili İki Dilde Öğrenme Düzeyleri: Bir Kompleks Öğretim Sınıfında Dil Süreci ve Ürünlerinin İncelenmesi
- Bilgi, İlgi ve Okumayı Anlama: Sosyal Bilgiler İçin Genel Doğrusal Model
- İçerik Öğrenmeyi Kolaylaştırmak İçin Teknoloji ve Araştırma Temelli Stratejilerin Uygulanması

- Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilgiler
- Amerikan Olmak, Özgür Olmak: Amerika İmajı, Amerikalılık Kimliği ve St. Mary Katolik Kız Lisesindeki Öğrenciler
- Bilgisayar Laboratuvarından Sınıfa: Hizmet Öncesi Öğretmen Adayları İle Bir Sosyal Bilgiler Yöntemleri Dersinde Teknoloji Entegrasyonunun Özelliği Üzerine Bir Araştırma
- Teknoloji Temelli Eğitime Yönelik Resmi Okul Müdürlerinin Algı ve Tutumlarının Analizi
- Öğrencilerin İçerik Alanı Ders Kitaplarını Algılamaları Üzerine Survey Toutine Öğretim Stratejisinin Etkileri
- Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İle Teknoloji Entegrasyonunu Etkileyen Profesyonel, Örgütsel ve Birey Faktörlerinin İlişkisi
- İrkçı-Karşıtı Eğitim İçin Sözlü Tarih Alanında Öğretmen Hazırlama
- Ortaokul Sosyal Bilgiler Sınıflarında Mnemonic (Bellek Destekleyiciler) Strateji Öğretimi
- Bir Ortaokulda Öğrenme Aracı Olarak Bilgisayarların Kullanımına Yönelik Bir Sosyal Bilgiler Öğretmeninin Pedagojik Duruşunun İncelenmesi
- Tarih ve Sosyal Bilgiler Programı: 21. Yüzyıl İçin Değişen Paradigmalar
- İlkokul Sosyal Bilgiler Derslerinde Otantik Öğretimi Kullanma Düzeylerine Yönelik Öğretmen Algılamaları İle Öğrenci Başarılarının Karşılaştırılması

ÖNERİLER

- *Lisans ve lisansüstü derslerde uygulamalı istatistik dersleri verilmeli,
- *Öğrencilerin araştırma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler artırılmalı,
- *İlgili derslerde bibliyografya çalışmasına önem gösterilmeli,
- *İlgili derslerde farklı kişilerin yazdığı ama aynı konuda çeşitli makalelerin okunarak araştırma yöntemleri açısından değerlendirilmesi yapılmalı,
- *Araştırma yöntemleri dersleri, dersle ilgili yeterliği olan kişiler tarafından verilmelidir.

KAYNAKLAR

- (2005). Sosyal Bilgiler Dersi 4–5. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu
- (2005). Sosyal Bilgiler Dersi 6–7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu
- BİR, A. A. (1999). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ÇAKIROĞLU, O. (1987). “Cumhuriyet Döneminden Bu Yana Sosyal Bilgiler Öğretmeni Yetiştirmenin Dünü, Bu Günü, Yarını”, Gazi Üniversitesi Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu. Ankara.
- DÖNMEZ, C. ORUÇ, Ş. (2004). Atatürkçülük, Tarih, Coğrafya ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Bibliyografyası. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- GÜNDEM, S. (1996). “Sosyal Bilgiler Öğretimine Genel Bir Bakış”, İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları. Ankara: TED Yayınları.
- KAPTAN, S. (1983). Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri, Ankara: Tekişik Matbaası.
- KARASAR, N.(1995). Bilimsel Araştırma Yöntemi, 6. Basım. Ankara.
- NAZİK, H. (2001). Araştırma Teknikleri, İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama.
- ÖZÇELİK, D. A.(1981). Araştırma Teknikleri, Ankara: Üsym Yayınları 4.
- ÖZOĞLU, S. Ç. (1987). Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları. Ankara: TED Yayınları.
- PAYKOÇ, F. (1991). Tarih Öğretimi. Eskişehir: A.Ü. Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
-(1995). “Sosyal Bilgiler Eğitiminde Çağdaş Yaklaşımlar”, İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları. Ankara: TED Yayınları.
- SAFRAN, M. (1993). “Tarih Öğretiminin Eğitsel Amaçları”, Ankara: Belleten (220).
- TÜRKBAL, A. (1987). Bilimsel Araştırma Metotları ve Uygulamalı İstatistik, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- TÜRKKAYA, A. (1982). Bilimsel Araştırma Elkitabı, Ankara: Savaş Yay.